

ST-103, forside**Emnekode:** ST-103**Emnenavn:** Komparativ politikk**Dato:** 31. mai**Varighet:** 5 timer**Tillatte hjelpemidler:** Ingen**Merknader:**Besvar **3** av 4 oppgaver (oppgavene teller likt)

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym. Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

Velg et alternativ Ja Nei

Besvart.

1 ST-103, oppgaver (velg tre)**Oppgave 1**

Bruk Anthony Downs teoretiske perspektiv for å belyse forskjeller i konkurransen om velgere mellom partier i henholdsvis toparti-systemer og flerparti-systemer.

Oppgave 2

Hvilke samfunnsmessige betingelser øker sannsynligheten for at demokratisering skal finne sted?

Oppgave 3

Hvordan kan vi forklare variasjon i lands skattesystemer?

Oppgave 4

Gjør rede for hvordan ulike «begrepsstruktur», som henholdsvis klassisk og radial, medfører ulike forståelser av begrepet demokrati.

Skriv ditt svar her...

I denne teksten skal jeg besvare oppgave 1, 2 og 4. Jeg kommer til i oppgave 1 på Anthony Downs lineære skala sette denne i sammenheng med toparti- og flerpartisystemer. I oppgave 2 vil jeg gå inn på hvilke betingelser som må fore ligge for at demokratisering skal kunne bli en aktualitet, samt gi eksempler på dette. Til sist kommer jeg i oppgave 4 til å se på hvordan klassisk og radial begrepsstruktur kan sees i sammenheng med begrepet demokrati, og trekker samtidig inn begrepsinnovasjonen til Collier og Levitsky.

Oppgave 1

Anthony Downs har utviklet et partipolitisk tenkesett utfra et økonomisk perspektiv hvor man kan plassere politiske partier på en lineær skala fra 1-100 og venstre mot høyre. På denne skalaen vil dermed 1 bety fullstendig statsstyrt, mens 100 vil bety fullstendig markedsstyrt. Partienes hovedmål vil i denne forbindelse være å rekruttere velgere, men det vil være forskjell på partienes strategier vedrørende om de er i et topartisystem eller i et flerpartisystem.

I et topartisystem er det naturlig nok kun to partier (eller i det minste to av betydelige størrelser) som konkurrerer om velgernes stemmer. De er gjerne plassert på hver sin halvdel av denne skalaen, men som regel likevel ikke helt ute ytterpunktene. Ved en unimodal (normal) fordeling av velgere vil partiene sørge for å trekke seg inn mot midten. Dette fordi det i denne type fordeling vil være en stor middelklasse som derfor ikke har ekstreme synspunkter hverken den ene eller andre veien. De vil da trekke til seg en større mengde velgere enn de ville ha gjort ved å holde seg nærmere ytterpunktene på skalaen. Det vil likevel bli lekkasje i endene da velgere ved ytterpunktene ikke vil stemme på partiet (og dermed trolig ikke i det hele tatt) når partiet blir mer liberalt. Denne lekkasjen er uansett ikke stor nok til at det vil merkes betydelig for partiet, og det vil derfor tjene flere stemmer enn det taper.

Ved en bimodal fordeling av velgere vil partienes strategi se annerledes ut. Her er det gjerne en mindre middelklasse, og flere velgere ut mot ytterpunktene. Dermed vil partiene sørge for å holde seg nære sine respektive ytterpunkter. Da kan det hende de går glipp av deler av middelklassen, men vil til gjengjeld få flere stemmer av sine kjernevelgere.

Det er gjerne 3-5, av og til opp til 7, partier i et flerpartisystem. Downs stiller noen forutsetninger når det gjelder å sette disse partiene inn i den lineære skalaen. En av disse forutsetningene er at partiene kan flytte på seg opp til et annet parti, men aldri forbi dette. En annen forutsetning er at nye eller nyopprettede partier kan plassere seg mellom eller på utsiden av de eksisterende partiene på skalaen. Disse nye partiene kan enten dannes på bakgrunn av et ønske om å vinne valg, eller de kan dannes med formål om å påvirke eksisterende partier og styrende politikk.

Partiene i et flerpartisystem vil ha som mål om å fremstå som unike og forutsigbare for velgerne, og ha et konsentrert og lettfattelig partiprogram. De vil dermed sørge for å stå tilnærmet på stedet hvil ideologisk, slik at velgerne vet hvilken politikk de stemmer på. Hvis de skulle ønske å endre seg ideologisk kan de som nevnt ikke passere andre partier på skalaen. Man kan tenke seg tre partier på plass 20, 40 og 60 på Downs skala. Hvis partiet på plass 40 ville bli mer venstrevridd kan de bevege seg nærmere plass 20. De vil da naturlig nok ta velgere som ellers ville stemt på partiet på plass 20. De vil likevel ikke tjene flere velgere da de også vil miste velgere til partiet på plass 60 som på ideologisk grunnlag normalt ville stemt på plass 40. Det er dermed ingen insentiver for å bevege seg ideologisk på den lineære skalaen i et flerpartisystem.

På bakgrunn av avsnittene ovenfor kan man trekke den konklusjon at velgere i topartisystem ikke vil stemme basert på et ideologisk grunnlag, mens velgere i flerpartisystem vil med større sannsynlighet basere sin stemme ut fra et ideologisk synspunkt.

Oppgave 2

For at et demokrati skal bli til eller at en demokratisering skal forekomme er det noen betingelser som bør foreligge. En av betingelsene er at det vil være grunnlag for demokratisering hvis det tidligere har vært demokratisk styresett i den aktuelle staten, og at det av en eller annen grunn har blitt slutt på dette. Det vil da være mye lettere og på ny kunne innføre demokratiprossesser i landet. Folket har da erfaring med styresettet og også store deler av infrastrukturen vil sannsynligvis være på plass. Man ser også at det er grobunn for demokratisering hvis staten har gjennomført og vellykket industrialisering. Den vil da kunne utvikle og foredle en bærekraftig økonomi, som vil være en viktig pådriver for suksessfull demokratibyggning. En tredje betingelse for å kunne oppnå demokratisering et staten bør ha en institusjonalisering av et viss format. Det kan for eksempel dreie seg om et velfungerende rettsapparat, med høyesterett i spissen, som kan sørge for at anti-demokratiforkjempere blir straffet og ikke kan påvirke resten av befolkningen. En fjerde betingelse baserer seg på okkupasjonsmaktens bidrag angående oppbyggingen av demokratiet. Er det et reelt forsøk fra disse i å hjelpe den aktuelle staten med demokratiseringen, eller er de der bare for syns skyld?

Et eksempel på ovenstående kan man se ved Tysklands (og også Japans) demokratisering etter andre verdenskrig i forhold til forsøket på å innføre demokrati i Irak i kjølvannet av USAs intervensjon i 2003. Etter at Tyskland hadde blitt samlet til et rike av Otto von Bismarck på siste halvdel av 1800-tallet vært demokratiprossesser på gang, og kan absolutt bli sett på som demokratisk, om enn i noe begrenset grad, i forkant av første verdenskrig og senere ved Adolf Hitlers maktovertakelse. Dermed vil betingelsen om tidligere demokratisk grunnlag være oppfylt. Det samme kan ikke sies om Irak. Britene regjerte over dette landet i mange år, og etter noen tiår som selvstendig stat kom Saddam Hussein til makten og Irak ble et diktatur. Det var dermed mindre grobunn for en suksessfull demokratisering av staten, og en viktig faktor for innføringen ikke ble vellykket. Den andre betingelsen, en vellykket industrialisering, var i høyeste grad tilstede i Tyskland etter andre verdenskrig. I forkant av krigen hadde Hitler sørget for at en storindustri var blitt bygget opp slik at Tyskland kunne kjempe på like vilkår som de andre stormaktene, både militært og teknologisk. Det vil da være godt grunnlag for å kunne innføre demokrati da industrien allerede var på plass, og man dermed kunne oppnå en bærekraftig økonomi. Irak på sin side har aldri hatt noe særlig til industri. Det har vært noe produksjon av olje, men det er det. De vil derfor ha større vanskeligheter med kunne utvikle en god og trygg økonomi, som vil være essensielt i oppbyggingen av demokratiet. Etter andre verdenskrig var seiersmaktene (USA, Frankrike,

Storbritannia, men i liten grad Sovjetunionen) opptatt av å bygge opp demokratiet og sørge for en bærekraftig utvikling og økonomi for Tyskland. Dette var et viktig middel for å forhindre at tilsvarende skulle skje igjen, og man ser dermed at den fjerde betingelsen er innfridd. Dette virker ikke like synlig i Irak. Det har tilsynelatende vært bidrag fra okkupasjonsmaktene i forsøket på å bygge opp demokrati også i Irak, men ikke like vellykket. Om dette skyldes om disse statene viser liten velvilje, eller om det er de andre betingelsene er vanskelig å svare på, men trolig er det en blanding av alle betingelsene.

Det kan også hevdes, både ved empirisk og teoretisk grunnlag, at det er mer aktuelt med en suksessfull innføring av demokrati i parlamentariske stater enn i presidentielle stater. Parlamentarismen har noen innebygde insentiver som kan hjelpe ved demokratibyggning. Det er blant annet mindre sannsynlig med militærkupp enn i presidentalismen, og den har også noen mekanismer som kan hjelpe mot stillstand i politikken. Dette innebærer den utøvende makt bestemmer at det skal bli gjennomført nyvalg til parlamentet, mens den lovgivende forsamlingen kan stille mistillitsforslag mot regjeringen hvis de mener den styrer utover konstitusjonen. Siden presidenten blir valgt ut fra eget mandat, og også den lovgivende forsamlingen blir valgt ut fra eget mandat, er det mye større sannsynlighet at det blir stillstand i politikken, som dermed gir grobunn for misnøye blant folket og muligheter for militærkupp. Det er derfor mindre sjanse for at staten skal kunne forbli demokratisk hvis dette blir forsøkt innført.

Samtidig viser forskning at det blant nyopprettede demokratier (med en minstevarighet på ett år) er dobbelt så mange parlamentariske demokratier som overlever over ti år som det er med presidentielle. Spesielt synlig er dette i stater som tidligere var britiske kolonier. De har gjerne allerede hatt et sterkt demokratisk grunnlag, som også kan være en av grunnene til at de valgte et parlamentarisk styresett.

Oppgave 4

Man deler gjerne begrepsstruktur inn i to kategorier; klassisk og radial. Klassisk kategorisering av begrepet demokrati innebærer at det er noen definitive attributter eller kriterier (disse vil bli brukt om hverandre i denne teksten) som må innfris for at staten skal kunne hevdes å være et demokrati. Disse attributtene kan for eksempel være fullstendige og frie valg, full stemmerett og fravær av korrupsjon eller valgjuks. Er ikke disse kriteriene tilstede i den aktuelle staten kan den derfor heller ikke kalles for et demokrati. Med andre ord det er enten/eller-tankesett. Enten er det et demokrati eller så er det ikke. En radial kategorisering av demokrati, krever derimot ikke at alle attributtene må innfris. Om en av disse mangler vil det likevel kunne kalles demokrati, i form av å være en subtype. Man kan for eksempel tenke seg at det i en stat ikke er full stemmerett, det er kun en viss del av befolkningen som kan stemme. I en radial kategorisering vil dette dermed sees på som et demokrati, ikke fullverdig demokrat, men snarere et begrenset demokrati (limited-suffrage democracy).

En av de mest kjente prosessene innen kategorisering av begrepet demokrati ble utviklet av Collier og Levitsky. De kalte dette for begrepsinnovasjon, og bunnur ut i fire forskjellige muligheter for å kunne kategorisere dette begrepet. Den første av disse mulighetene baserer seg på Sartoris generalitetsstige som bygger på klassisk kategorisering. I denne stigen har man et rotbegrep, demokrati, hvor blant annet disse nevnte attributtene må være tilstede for å kunne kalles demokrati. Går man et steg ned på stigen, legger man til ett eller flere kriterier, og det blir dermed færre caser, altså stater, som oppfyller disse kriteriene. Man kan for eksempel tenke seg parlamentarisk styresett som en attributt. Dermed vil stater som er parlamentariske gå inn under denne kategorien, mens stater som er presidentielle vil ikke. Går man derimot et steg opp på stigen, fjerner man ett eller flere kriterier, og det blir flere caser som oppfyller attributtene. For eksempel vil en stat hvor det blir utført valgjuks (som følge av korrupsjon), ikke falle inn under rotbegrepet demokrati, men heller under en annen kategori.

Den andre av Collier og Levitskys muligheter for kategorisering av begrepet demokratiet er uinnskrenkede subtyper. Denne muligheten bygger på radial kategorisering. Akkurat som i den radikale kategoriseringen må ikke nødvendigvis alle attributtene være oppfylt for at det skal kunne kalles demokrati. Innskrenkede subtyper går mer på grader av demokrati, og ser både på fraværende og tilstedeværende attributter i den aktuelle casen. Hvis det for eksempel i en stat kun er menn som har stemmerett, vil dette kunne kalles mannsdemokrati. Her er alle attributtene til stede bortsett fra full stemmerett, og dermed for man en grad av demokrati form av en subtype.

En tredje mulighet er å presisere definisjonen. Dette går kort sagt ut på at man presiserer tydeligere hva demokrati er enn det som stammer fra rotbegrepet. Man kan legge til kriterier som for eksempel den valgte forsamlingen skal ha reell og faktisk makt og styringsmulighet, eller at de styrende skal ha kontroll over militæret og dermed at de ikke skal styre seg selv.

Den fjerde og siste muligheten for kategorisering av demokrati, er å endre det overordnede begrepet. Man kan tenke seg at stat er det overordnede begrepet. Dermed vil en case som oppfyller kriteriene om å være demokratisk kunne kalles for en demokratisk stat. Hvis man derimot endrer dette overordnede begrepet til regime, kan tilsvarende case kalles for det demokratisk regime. Dette har vært særlig aktuelt i land under demokratioppbygging i Sør-Amerika, for eksempel Brasil, hvor landet tilsynelatende oppfyller kravene for

rotbegrepet, men i praksis ikke har kontroll over militæret. Brasil kunne derfor regnes som et demokratisk regime.

Besvart.